

Βαλαβανίδης Αθανάσιος Ο πολυγραφότατος καθηγητής

Ερ. Ποιά ήταν η πρώτη σας επαφή με την επιστήμη της Χημείας;

Απ Από το Γυμνάσιο, όταν άρχισε το μάθημα της Χημείας να διδάσκεται. Εγώ είμαι παιδί της γενιάς που ξεκίνησε το σχολείο την δεκαετία του 1950, μετά το τέλος του εμφυλίου πολέμου, και σε μια περίοδο με σημαντική πολιτική αβεβαιότητα και εξαιρετικά φτωχό επίπεδο κοινωνικού, πολιτιστικού και οικονομικού περιβάλλοντος. Πολλά επιστημονικά θέματα ήταν άγνωστα στον έντυπο τύπο και το ραδιόφωνο που ήταν τα μοναδικά μέσα ενημέρωσης. Τα βιβλία που κυκλοφορούσαν ήταν λογοτεχνικά κυρίως και μόνο από τη δεκαετία του 1960 άρχισαν να παρουσιάζονται οι επιστημονικές εκδόσεις φυσικής, αστρονομίας, βιολογίας κλπ. Τα θέματα Χημείας ήταν ελάχιστα στον κοινωνικό διάλογο, γιατί όλα αυτά που σήμερα αποτελούν θέματα μελέτης περιβαλλοντικού και επιστημονικού ενδιαφέροντος, ήταν άγνωστα ή αδιάφορα για τον περισσότερο κόσμο που προσπαθούσε να επιβιώσει.

Ερ. Με ποιό τρόπο επηρέασε η Χημεία τη ζωή σας;

Απ Από την εποχή του Γυμνασίου (1957-1962) το ενδιαφέρον μου ήταν για την προέλευση της ζωής στον πλανήτη Γη. Ποιες ήταν οι χημικές ενώσεις που ξεκίνησαν την χημική εξέλιξη; Γιατί η Γη έχει ζωή και όχι οι άλλοι πλανήτες; Αυτός είναι και ο λόγος που το 1974 δημοσίευσα το πρώτο βιβλίο μου (μεταφράσεις κειμένων και επιστημονικών άρθρων) για την «Χημική Εξέλιξη και η Προέλευση της Ζωής» Αργότερα, όταν ήμουν πρωτοετής (1963) άρχισα να ενδιαφέρομαι για τις τοξικές ιδιότητες των χημικών ουσιών και τα χημικά φυτοφάρμακα στη γεωργία και τη βιομηχανία. Η μεγάλη συζήτηση στη δεκαετία του 1960-1970 ήταν γύρω από τη ρύπανση του περιβάλλοντος στις πόλεις (το γνωστό «νέφος» της Αθήνας, η φωτοχημική ρύπανση), τον ρόλο των καυσίμων και τα καυσάεργα των οχημάτων, οι καπνοδόχοι των βιομηχανιών και τις επιπτώσεις στην υγεία των ανθρώπων. Η Χημεία με τα εργαστήρια στο πανεπιστήμιο και οι λεπτομέρειες των χημικών αντιδράσεων δεν με συγκινούσαν τόσο πολύ, ούτε οι φυσικοχημικές ιδιότητες. Επίσης παρακολουθούσα από τις εφημερίδες για τα διαστημικά ταξίδια, τους δορυφόρους και την προσελήνωση των αστροναυτών.

Ερ. Ποια θεωρείτε ότι είναι τα κομβικά σημεία στην καριέρα σας μέχρι σήμερα; Μετά το τέλος των σπουδών μου στην Ελλάδα (1968) αποφάσισα να κάνω μεταπτυχιακές σπουδές στην Αγγλία (Μάντσεστερ). Αν και διάλεξα τα πολυμερή, το κύριο ενδιαφέρον μου

ήταν να παρακολουθώ πως μελετούν, διδάσκουν και ερευνούν οι καθηγητές μου, οι διδακτοριούχοι, κλπ.

Παρακολουθούσα συστηματικά τα επιστημονικά περιοδικά, τα εκλαϊκευμένα περιοδικά επιστήμης (New Scientist, Scientific American, κλπ) και τις τάσεις της επιστημονικής ανακάλυψης στις θετικές επιστήμες. Η συνέχιση των σπουδών μου στο King's College (Λονδίνο) όπου έμεινα 5 χρόνια ήταν το κομβικό σημείο. Ήμουν τυχερός να διορισθώ το 1978 στο Τμήμα Χημείας. Ήταν αργή και βασανιστική πορεία, αλλά οι συνήκες άλλαξαν το 1982 και μετά όταν μεταφερθήκαμε (1990) στην Πανεπιστημιούπολη και ξεκίνησαν τα μεταπτυχιακά τμήματα το 1995.

Ερ. Στην τρέχουσα συγκυρία για την Ελλάδα, ποιες θεωρείτε ότι είναι οι προοπτικές που παρουσιάζονται στο χώρο της Χημείας;

Απ. Οι προοπτικές είναι αρκετά καλές για τη Χημεία και διεξάγεται εξαιρετικής ποιότητας ερευνητική δραστηριότητα, αλλά δεν έχει επιτευχθεί η διασύνδεση με την πρακτική πλευρά των ανακαλύψεων των Ελλήνων ερευνητών.

Ερ. Γιατί θα προτιμάτε έναν νέο να ασχοληθεί με την επιστήμη της Χημείας;

Απ. Η Χημεία καλύπτει σημαντικούς τομείς της πραγματικής ζωής του ανθρώπου. Το περιβάλλον (ανάλυση και μελέτη της περιβαλλοντικής ρύπανσης και της αποτροπής της), τα χημικά υλικά της καθημερινής ζωής, η εξέλιξη των βιομηχανικών εφαρμογών νέων υλικών και καυσίμων, την προστασία της υγείας του ανθρώπου (φάρμακα, τεχνικές ανίχνευσης βλαβών, βιολογικές αναλύσεις). Υπάρχουν πολλοί τομείς που παρουσιάζουν εξαιρετικό ενδιαφέρον και ερευνητικές προοπτικές.

Ερ. Στον Ελληνικό ακαδημαϊκό χώρο δε συνηθίζεται η συγγραφή επιστημονικών βιβλίων; Ποια είναι τα δικά σας κίνητρα για να συγγράφετε βιβλία;

Απ. Η κυκλοφορία στην Ελλάδα επιστημονικών συγγραμμάτων είναι αρκετά μικρή, τα ξένα επιστημονικά συγγράμματα επικρατούν στις πανεπιστημιακές βιβλιοθήκες και για να κυκλοφορήσει ένα βιβλίο απαιτούνται αρκετά έξοδα. Η προσωπική μου εμπειρία με τις εκδόσεις βιβλίων είναι ότι ο συγγραφέας πρέπει να πληρώσει για την πρώτη έκδοση από την τσέπη του. Αυτό είναι δύσκολο για τους περισσότερους. Η κυκλοφορία των βιβλίων ως υποχρεωτικών συγγραμμάτων στα πανεπιστήμια υποβαθμίζει την ποιότητα γιατί δεν έχουν συναγωνισμό και δεν ανανεώνονται επί δεκαετίες.

*Από την εποχή του
Γυμνασίου το
ενδιαφέρον μου
ήταν για την
προέλευση της ζωής
στον πλανήτη Γη.
Ποιες ήταν οι
Χημικές ενώσεις που
ξεκίνησαν την
Χημική εξέλιξη...;*